

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 13 februari 2023

Saken

Omställningsstudiestöd; samordning
med lön för studier

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden bifaller överklagandet på så sätt att samordning av lön för studierna endast ska ske under den tiden lönen utgår. CSN får pröva ärendet på nytt med denna förutsättning.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om omställningsstudiestöd på heltid för fortsatta studier på en YH-utbildning till entreprenadingenjör under tiden den 2 januari – den 25 juni 2023. I samband med sin ansökan uppgav NN att hennes arbetsgivare inte kommer att betala ut lön till henne under tiden hon ska studera.

Den 2 februari 2023 kontaktade CSN NN via e-post och meddelade i huvudsak följande. CSN har gått igenom hennes ansökan gällande omställningsstudiestöd och har konstaterat att hon kan beviljas det från tidigast vecka 1 år 2023. Det enda som står ivägen för det för tillfället är att hon redan är beviljad studiemedel för samma period. Om NN önskar omställningsstudiestöd istället för studiemedel så måste hon snarast meddela från vilken vecka hon önskar ha det och om det avser redan passerad vecka så behöver studiemedel återsändas innan det är för sent att återsända.

Samma dag, den 2 februari 2023, meddelade NN att hon har praktik som ingår i utbildningsplanen under perioden januari – mars 2023 och att det då utgår praktiklön under den tiden. Ersättningen är skattepliktig, ger rätt till jobbskatteavdrag och syftet är att få lön under tiden hon gör praktiken.

Som en följd av den nya uppgiften avslog CSN ansökan med motiveringen att NN inte kan få omställningsstudiestöd för vecka 1-25 år 2023 eftersom hon samtidigt får lön från sin arbetsgivare för dessa studier. Ansökan om omställningsstudiestöd avslogs också med motiveringen att NN inte kan få omställningsstudiestöd för samma tid som hon får studiemedel.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. En del av hennes studier består av praktik och under praktiktiden får hon en praktiklön från praktikplatsen. Hon är inte anställd på företaget där hon gör sin praktik och hon har inte tillgång till förmåner där som en anställd under sin praktikperiod. Företaget i fråga är inte hennes arbetsgivare. Eftersom det, i det mejl hon fick från CSN, stod att hon skulle kunna beviljas omställningsstudiestöd från vecka 1 och att hon skulle meddela från vilken vecka hon vill ha det så vill hon ha det under veckorna 13-25 år 2023. Det är fullt förståeligt att hon inte kan få omställningsstudiestöd under tiden hon har studiemedel men hon var tvungen att ansöka om det för att ha en inkomst under tiden som hon väntade på besked om omställningsstudiestöd. Hon är beredd att avstå från studiemedel om hon istället kan få omställningsstudiestöd. Hon förstår inte varför hon inte skulle kunna beviljas det för veckorna 13-25 eftersom hon uppfyller alla kriterier för att kunna få det och dessutom har fått ett godkänt beslut med en uppmaning att välja från när hon vill ha det. Hennes val är veckorna 13-25 och hon vill att beslutet omprövas utifrån det.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet.

CSN:s rättsavdelning gav därefter in ett yttrande och anförde i huvudsak följande. I regeringens proposition framgår att en övergripande princip med det nya omställningsstudiestödet är att studerande inte ska kunna bli överkompenserade vid studier. Regeringen skriver vidare att det inte är rimligt att en person som får lön från sin arbetsgivare under tiden som han eller hon bedriver studier också ska kunna få omställningsstudiestöd för samma tid. Regeringen har därför bedömt att omställningsstudiestöd inte bör kunna lämnas eller tas emot för studier som den studerande samtidigt uppbär lön för att bedriva. De frågor som är aktuella att pröva i aktuellt fall är om NN:s praktiklön ska samordnas med omställningsstudiestödet och i så fall på vilket sätt. NN har anført att det företag där hon bedriver sin praktik inte är hennes arbetsgivare. CSN gör följande bedömning. En praktikplats betraktas normalt inte som en anställning och det utgår normalt inte heller någon lön för arbetspraktik eftersom en praktikant inte anses utföra något arbete för arbetsgivarens räkning. Upplägget för en arbetspraktik kan dock variera och det finns undantag. Praktik kan utföras som (i) en arbetsmarknads- åtgärd, (ii) inom ett anställningsförhållande, eller (iii) inom ramen för en utbildning.

Om praktiken är en arbetsmarknadsåtgärd utgår ofta ersättning från Arbetsförmedlingen via Försäkringskassan. Om praktiken utförs inom ramen för ett anställningsförhållande ska lönen för det utförda arbetet vara skälig. I det fall praktiken är en del av en utbildning kan arbetsplatsen av olika skäl bedöma att ersättning ändå bör betalas ut. Det kan t.ex. vara aktuellt om den studerande under praktiken utför ordinarie arbetsuppgifter för företaget på motsvarande sätt som en anställd. I det fall ersättningen till den studerande utgår som kompensation för det arbete som utförs på praktikplatsen för företagets räkning, gör CSN bedömningen att det rör sig om lön. Det gäller även om det inte har upprättats ett formellt skriftligt

anställningsavtal mellan den studerande och arbetsplatsen. NN har själv uppgett att den prakticklön hon får från det företag där hon gör sin praktik är skattepliktig och att syftet är att få lön för det arbete hon utför under praktiken. Det finns alltså ett avtal om personlig arbetssskyldighet mot ersättning. Helt oavsett om det finns ett anställningsavtal mellan NN och arbetsplatsen eller inte torde företaget, enligt CSN:s mening, därmed anses vara hennes arbetsgivare. Även om företaget inte skulle anses vara hennes arbetsgivare anser CSN att det är klarlagt att NN uppbär lön för att bedriva studier i form av utfört praktikarbete. Utifrån ordalydelsen i 29 § andra stycket LOSS (lagen om omställningsstudiestöd) står det därmed klart att lönen ska samordnas med omställningsstudiestödet. Angående vad NN har anfört om att hon vill starta tid med omställningsstudiestöd efter praktikperiodens slut vill CSN framföra följande. Att omställningsstudiestöd enligt 29 § andra stycket LOSS inte kan lämnas eller tas mot för studier som den studerande samtidigt uppbär lön för att bedriva kan tolkas på olika sätt. Att omställningsstudiestöd inte får lämnas *för studier som den studerande uppbär lön för* har CSN tolkat som att en studerande som får någon lön för studier under den studieperiod som den studerande har ansökt om omställningsstudiestöd för, inte alls kan få omställningsstudiestöd för de aktuella studierna. En alternativ tolkning skulle kunna vara att omställningsstudiestöd inte får lämnas *för den tid då* den studerande har lön för studier. Att formuleringen i den aktuella bestämmelsen har utformats annorlunda än de övriga bestämmelserna i samma paragraf talar dock emot en sådan tolkning. I första stycket 29 § LOSS framgår t.ex. att omställningsstudiestöd inte får lämnas eller tas emot *för den tid för* vilka vissa andra ersättningar lämnas. I andra stycket samma paragraf framgår vidare att omställningsstudiestöd t.ex. inte får lämnas eller tas emot *för den tid då* den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer. Å andra sidan medför CSN:s tolkning att studerande som arbetar under studietiden, och som enligt 17 § LOSS ska avstå från förvärvsarbete i den tid och i den omfattning som omställningsstudiestöd ges, hamnar i en mer förmånlig situation än studerande som får lön för studier i form av praktik. Om NN:s praktik enbart skulle betraktas som arbete och inte som en del av studierna för vilka hon får lön, skulle hon utifrån 17 § nämligen kunna beviljas omställningsstudiestöd för de resterande studierna under den tid då hon inte arbetar på praktikplatsen. Sammanfattningsvis bedömer CSN att ordalydelsen i 29 § andra stycket LOSS talar för att en studerande som får någon lön för studier under den studieperiod som den studerande har ansökt om omställningsstudiestöd för, inte alls kan få omställningsstudiestöd för de aktuella studierna. Bristen på närmare vägledning i förarbeten gör att CSN kvarstår vid denna bedömning. NN har sökt omställningsstudiestöd för en studieperiod med studier som innehåller praktik. Praktiken är alltså en del av hennes studier, som hon får lön för. Omställningsstudiestöd kan inte beviljas för studier som NN samtidigt uppbär lön för att bedriva. CSN anser därför att överklagandet ska avslås.

NN har fått ta del av CSN:s yttrande och har fått möjlighet att lämna synpunkter på det men har inte hörts av.

Författningsbestämmelser

Enligt 17 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd måste en studerande som har ett förvärvsarbete under studietiden avstå från förvärvsarbetet under den tid och i den omfattning som omställningsstudiestöd ges. Till en sådan studerande får stöd därför lämnas i sådan omfattning att stödet enligt första stycket och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid.

Av 29 §, andra stycket, lagen om omställningsstudiestöd (2022:856) framgår att omställningsstudiestöd inte får inte lämnas eller tas emot för

1. den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer,
2. högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand,
3. den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land, eller
4. studier som den studerande samtidigt uppbär lön för att bedriva.

Av 30 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd framgår följande. Omställningsstudiestöd får inte lämnas eller tas emot för en vecka för vilken det samtidigt lämnas studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd.

Överklagandenämndens bedömning

Av 17 § lagen om omställningsstudiestöd framgår att det är möjligt att förvärvsarbeta under samma tid som man studerar med omställningsstudiestöd. Den begränsning som finns är att man i den situationen inte ska bli överkompenserad vilket medför att omställningsstudiestödet och förvärvsarbetet sammantaget som mest får uppgå till heltid. Av 29 § andra stycket punkten 4 samma lag framgår bland annat att studier som den studerande får lön för att bedriva inte ska ge rätt till omställningsstudiestöd på grund av samordningsbegränsning som också har till syfte att den studerande inte ska bli överkompenserad. Här har man i lagens förarbeten (prop. 2021/22:176 s. 239) i huvudsak resonerat om situationer där arbetsgivaren betalar för viss utbildning och resonerat enligt följande.

”Det är inte rimligt att en person som får lön från sin arbetsgivare under tiden han eller hon bedriver studier också ska kunna få omställningsstudiestöd för samma tid. Regeringen bedömer därför att omställningsstudiestöd inte bör kunna lämnas eller tas emot för studier som den studerande samtidigt får lön för att bedriva.”

NN har, i kontakt med CSN, angivit att hon genomför praktik som ingår i utbildningsplanen under perioden januari – mars 2023 och att det då utgår praktiklön under den tiden, en ersättning som är skattepliktig, ger rätt till jobbskatteavdrag och vars syfte är att hon ska få lön under tiden hon gör praktik.

Det är, enligt vad som framkommit, inte fråga om att NN fortsätter arbeta vid sidan om studierna i viss mindre omfattning vilket gör att 17 § lagen om omställningsstudiestöd inte är tillämplig. Situationen får därför närmast bedömas som att hon får lön för sina studier vilket medför tillämpning av bestämmelsen i 29 § lagen om att omställningsstudiestöd inte får lämnas för studier som den studerande samtidigt uppbär lön för att bedriva.

Frågan är då om hon på grund av samordningsbegränsningen är förhindrad att få omställningsstudiestöd under hela studietiden eller bara under den del av studierna som hon har praktik och får lön för.

Vid jämförelse med tillämpningen av andra samordningsbestämmelser och utifrån utformningen av den nu aktuella bestämmelsen finns det, enligt Överklagandenaämndens mening, mycket som talar för att samordning av ersättningarna endast ska ske för samma tid som lön utgår för studierna. Lagens förarbeten talar också i denna del om samordning för samma tid och samtidigt som lön utgår. I detta fall är perioden med lön avgränsad vilket också bör vara förutsättningen för att omställningsstudiestöd ska kunna utgå för övriga delar av studierna utan hinder av samordningsbestämmelsen. Sammantaget kan därmed NN utan hinder av bestämmelsen i 29 § lagen om omställningsstudiestöd prövas för rätt till omställningsstudiestöd för den tid hon inte får lön för studierna.

Vad gäller frågan om samordning med beviljat studiemedel bör denna fråga, med beaktande av utgången i frågan om samordning i övrigt, också prövas på nytt av CSN i ett sammanhang.

Robert Dalman

Annelie Nordin

Beslutet har fattats av: Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Jessica Levin och Helena Söderberg

Föredragande: Annelie Nordin

Kopia till CSN och CSN:s Rättsavdelning
Kopia till Utbildningsdepartementet